

พจนานุกรมศัพท์การแพทย์แผนจีน (จีน-ไทย-อังกฤษ) (16)

วิลาวัลย์ จีงประเสริฐ

ทัศนีย์ ฮาชาโนน

เย็นจิตร เตชะดำรงสิน

หมวด Z

稚阴 (zhì yīn) : 小儿形神未充，阴精未盛的生理特点。

จื่ออิน : สรีรวิทยาของเด็กที่มีการเจริญเติบโตทั้งร่างกายและสติปัญญาไม่สมบูรณ์ มีพลังอินไม่มากพอ

tender yin : the physiological characters of the kid by insufficient supplement of spirit-physique and insufficient yin-essence.

治则 (zhì zé) : 治疗疾病所遵循的原则。

จื่อเจ้อ : หลักการรักษา หลักการที่ถือปฏิบัติในการรักษาโรค

therapeutic principle : the principle to abide by when treating disease.

滞针 (zhì zhēn) : 针刺后，医者感觉针下滞涩而捻转提插不便等运针困难的异常现象。

จื่อเจิน : เข็มติดขัด เป็นอุบัติเหตุหลังการแทงเข็ม ซึ่งผู้ฝังเข็มรู้สึกว่ายับยั้งได้ยาก ทั้งการปั่นเข็ม ถอยเข็มหรือดันเข็ม

stuck needle : an accidental condition occurring after needling, in which the practitioner has choppy

feeling and the needle is difficult to rotate, lift or thrust.

中成药 (zhōng chéng yào) : 以中药饮片为原料，按规定的处方和治法生产，又特有名称，并标明功能主治、用法用量和规格的药品。

จงเจิงเย่า : ยาจีนสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์ยาที่เตรียมจากอินเพี้ยนตามสูตรยาและวิธีการผลิตที่กำหนดไว้ และตั้งชื่อเฉพาะ โดยมีการกำหนดวิธีและขนาดยาที่ใช้ สรรพคุณ และขนาดบรรจุ

Chinese patent medicine : drugs made of Chinese decocting pieces based on specified formula and treatment method with specific name and instructions on function, indication, administration method, dosage and specification.

中焦如沤 (zhōng jiāo rú ǒu) : 中焦脾胃具有腐熟水谷、吸收精微的生理特点。

จงเจียวรุโ้ว : จงเจียวคือหม้ามและกระเพาะอาหาร มีจุดเด่นที่ทำหน้าที่ย่อยอาหารและดูดซึมสารอาหารและน้ำ

middle *jiao* being organ of soaking : the physiological characteristics of the spleen-stomach of the middle *jiao* in transforming and digesting water-grain and absorbing essence.

中气 (zhōng qì) : 泛指中焦脾胃之气，以及脾胃等脏腑对饮食消化、运输、升清降浊的生理功能。

จขี้ : ขี้ของจขี้ เป็นคำรวมที่หมายถึง ขี้ของจขี้ ม้าม และกระเพาะอาหาร รวมถึงอวัยวะอื่น ๆ มีหน้าที่ในการแยกแยะสารอาหารต่าง ๆ ที่ผ่านการย่อย ลำเลียง ส่ง แยกกระจายขึ้นข้างบน และของเสียส่งลงข้างล่าง

middle *qi* : a term referring to the *qi* of the middle *jiao* spleen-stomach and the physiological functions of *zang-fu* viscera in foods digestion, transportation, ascending of the clear and descending of the turbid.

中药 (zhōng yào) : ใน中医理论指导下认识和使用的药物。

จเย่า : ยาจีน ยาที่ใช้ตามศาสตร์และองค์ความรู้แบบการแพทย์แผนจีน

Chinese materia medica : materia medica understood and used by the traditional Chinese medical theory.

中药材 (zhōng yào cái) : 经过初步加工处理，用于制作中药饮片的药品。

จเย่าไล : วัตถุดิบสมุนไพรจีน สมุนไพรจีนที่ผ่านกระบวนการแปรรูปเบื้องต้น เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการเตรียมอ้อมเพียน

Chinese medicinal material : primarily processed medicinal for the preparation of decoction pieces.

中医基础理论 (zhōng yī jī chǔ lǐ lùn) : 研究和阐明中医学的基本概念、基本理论、基本规律、基本原则的科学。

จอิฉู่หลี่ลุ่น : ทฤษฎีพื้นฐานการแพทย์แผนจีน เป็นศาสตร์ที่ให้อรรถาธิบาย และศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวความคิดพื้นฐาน ทฤษฎีพื้นฐาน กฎเกณฑ์พื้นฐาน และหลักการพื้นฐานของศาสตร์การแพทย์แผนจีน

basic theory of TCM : a science interpreting and dealing with the basic concepts, theories, rules and principles of TCM.

中医学 (zhōng yī xué) : 是研究人体生理、病理以及疾病的诊断和防治等内容的综合性科学。

จอิฉู่หลี่ : ศาสตร์การแพทย์แผนจีน เป็นศาสตร์การรักษาโรคแบบองค์รวมของจีน ซึ่งครอบคลุมถึงการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสรีรศาสตร์ของมนุษย์ พยาธิวิทยา และการตรวจ

วินิจฉัยโรค รวมถึงการป้องกันและการรักษาโรค

traditional Chinese medicine (TCM) : a comprehensive science to research human physiology and pathology and disease diagnosis, prevention and treatment.

中医诊断学 (zhōng yī zhěn duàn xué) : 中医基本理论指导下，诊察病情、判断病名、辨别证候的基础理论、基本知识和基本技能的一门学科。

จอิฉู่หลี่ : การวินิจฉัยโรคด้วยศาสตร์การแพทย์แผนจีน เป็นวิชาการแขนงหนึ่งในศาสตร์การแพทย์แผนจีน ซึ่งสามารถอธิบายได้ในเชิงวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ โดยอิงทฤษฎีการแพทย์แผนจีนพื้นฐาน ตั้งแต่การตรวจสอบอาการเจ็บป่วย การวินิจฉัยชื่อโรค และการจำแนกกลุ่มอาการของโรค

traditional Chinese medicine diagnostics : a discipline dealing with the procedure and practice of examining patients, determining diseases and differentiating syndromes/identifying patterns of signs and symptoms of diseases under the guidance of basic theory TCM.

逐水剂 (zhú shuǐ jì) : 以峻下逐水药为主配伍组成，治疗水肿及水饮内停等证的泻下剂。

จู่สือจี้ : ตำรับยา ตำรับยาที่ประกอบด้วยตัวยาคัญที่มีฤทธิ์รื้อน้ำออกจากร่างกาย ใช้รักษาอาการบวมและภาวะน้ำคั่งค้างในร่างกาย

retained water expelling formula : any purgative formula mainly consists of drastic (purgative) water-expelling medicinal for treating edema and interior water retention pattern/syndrome.

煮法 (zhǔ fǎ) : 将净选后的药物放入锅内，加适量清水或辅料同煮的方法。

จู่ฝ่า : การต้มยา เตรียมโดยนำตัวยาคำที่ทำความสะอาดแล้วใส่ในหม้อเติมน้ำสะอาดหรือสารปรุงแต่งปริมาณที่

เหมาะสม แล้วต้มพร้อมกัน

decocting method : an approach to boil the selected and cleaned medicinal together with some water or adjuvant in the pot.

主客配穴法 (zhǔ kè pèi xué fǎ) : 主是起主要治疗作用的腧穴，客是辅助治疗的腧穴，一主一客相配伍的配穴方法。另，原穴与络穴相配合的方法也称为主客配穴法，请参见下条。

จู่เคอเพียชู่ฝ่า : การจับคู่จุดแบบเจ้าบ้านและแขก “เจ้าบ้าน” หมายถึง จุดฝังเข็มที่มีผลในการรักษาหลัก ส่วน “แขก” หมายถึง จุดที่มีผลเสริมการรักษา การจับคู่แบบ

เจ้าบ้านและแขกเป็นวิธีหนึ่งในการประยุกต์ใช้จุดฝังเข็มในการรักษาโรค นอกจากนี้การผสมจุดเหียนและลั่ว ก็จัดเป็นการจับคู่จุดแบบเจ้าบ้านและแขกเช่นกัน

host-guest point combination : *host* refers to points with a main therapeutic effect, while *guest* refers to points with an assistant effect. Host-guest point combination is a method that applies both host and guest points for treatment. In addition, source-connecting point combination is also called host-guest point combination. Please refer to the next explanation.

注射剂 (zhù shè jì) : 中药经提取、纯化后制成的供注入体内的溶液或乳状液及供临用前配制成溶液的粉末或浓溶液的无菌制剂。

จู๋เซ่อจี : ยาฉีด เป็นรูปแบบยาเตรียมที่ปราศจากเชื้อ ได้จากการสกัดยาจีน และผ่านกระบวนการสกัดเอาสารประกอบที่ไม่ต้องการออก จนได้สารบริสุทธิ์ แล้วนำมาเตรียมเป็นยาสำหรับฉีดเข้าร่างกายในรูปแบบสารละลาย หรืออิมัลชัน รวมทั้งผงยา หรือสารละลายเข้มข้น ที่ใช้สำหรับการเตรียมสารละลายยาต่อไป

injection : a sterile preparation made by extracting or purifying Chinese medicinal into injectable solution or emulsion, and powder or concentrated solution used for further solution preparation.

壯 (zhuàng) : 艾灸的计数单位，每燃尽一艾炷称为一壮。

จ้วง : หน่วยนับปริมาณการมยา หนึ่งจ้วง คือ การมด้วยโถงรูปกรวยที่จุดจนหมดหนึ่งก้อน

number of cones : the unit of measuring the amount of moxibustion, *yī zhuàng* refers to one finished moxa cone.

着肤灸 (zhuó fū jiǔ) : 把艾炷直接放在皮肤上的灸法。

จั่วฟูจีว : การมยาแบบตรง ด้วยการเผาก้อนโถงรูปกรวยที่วางบนผิวหนังโดยตรง

direct moxibustion : moxibustion in which ignited moxa cone is applied directly on the skin.

滋水涵木法 (zī shuǐ hán mù fǎ) : 滋补肾阴以养肝阴而涵敛肝阳的治疗方法，适用于肾阴虚致肝阴不足，甚肝阳偏亢之证。

จือสู่ยหันมู่ฝ่า : การเสริมธาตุน้ำเพื่อยับยั้งธาตุไฟ วิธีการรักษาแบบหนึ่ง ในการรักษาอินของตับพรวง เพื่อบรรเทาให้หยางของตับกำเริบ (ตับจัดเป็นธาตุไฟ) โดยการเสริม

บำรุงอินของไต (ไตจัดเป็นธาตุน้ำ) มักใช้การฉีที่อินของไต พรวงส่งผลให้อินของตับพรวง แล้วทำให้เกิดกลุ่มอาการหยางของตับแกร่ง

enrich water to moisten wood : a therapeutic method to treat liver *yin* deficiency (pertaining to wood) by nourishing kidney *yin* (pertaining to water).

子病及母 (zǐ bìng jí mǔ) : 用五行相生的母子关系，说明五脏之间由于子脏病累及母脏病的传变关系。

จื่อปิงจีจื่อ : ลูกป่วยกระทบถึงแม่ ในความสัมพันธ์แม่ลูก ตามหลักปัญญาธาตุ ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะที่สังกัดใน 5 ธาตุ โดยเมื่อเกิดความผิดปกติของอวัยวะที่เป็นธาตุลูก ย่อมส่งผลกระทบต่ออวัยวะหนึ่งซึ่งเป็นธาตุแม่

child disease affecting mother : influence of one phase exerted on the phase that engenders it sequentially.

紫舌 (zǐ shé) : 舌体颜色呈紫色，或青紫色的舌象。

จื่อเสอ : ลิ้นสีม่วง ตัวลิ้นมีสีม่วงหรือเขียวอมม่วง

purple tongue : a tongue purple or bluish purple in color.

子午流注法 (zǐ wǔ liú zhù fǎ) : 根据人体气血流注皆有定时的理论，以十二经的五腧穴为基础，结合天干地支五行生克关系，推算人体气血流注盛衰的时间，以选择各条经脉上的五腧穴进行针刺的方法。

จื่ออู่หลิวจู่ฝ่า : วิธีการฝังเข็มแบบพิเศษซึ่งมีหลักการพื้นฐานมาจากทฤษฎีการไหลเวียนของชี และเลือดลมในร่างกาย หมายถึง การฝังเข็มรักษาโรคที่เลือกจุดบน 12 เส้นลมปราณ โดยการคำนวณเวลาที่ชีและเลือดลมในเส้นลมปราณแต่ละเส้นเพิ่มขึ้นและลดลง ตามทฤษฎีที่ชีและเลือดลมในเส้นลมปราณแต่ละเส้นจะมีลำดับและแบบแผนทางไหล เวียนอย่างเฉพาะสัมพันธ์กับเวลาโลก วิธีนี้เลือกใช้จุดในกลุ่มจุดอู่ชี มาประยุกต์ใช้บนพื้นฐานของตารางเวลาและหลัก ปัญญาธาตุ (วิธีการคำนวณเวลาตามปฏิทินจีนโบราณเรียกว่า “เทียนกานตี้จื่อ” โดยแยกออกได้เป็น เทียนกาน และ ตี้จื่อ)

midnight-midday ebb and flow : an acupuncture therapy that selects acupoints from twelve meridians to treat diseases by calculating the time of the waxing and waning of *qi* and blood according to the time theories, based on the five transport acupoints, and in terms of heavenly stems, earthly branches and five

phases and their generation and restriction cycle.

自汗 (zì hàn) : 经常容易汗出，活动尤甚的表现。

จื่อหั่น : เหงื่อออกเอง อาการที่เหงื่อออกง่ายและบ่อย โดยเฉพาะเวลาที่เคลื่อนไหว

spontaneous sweating : sweating frequently and easily, especially when doing physical activities.

自然标志取穴法 (zì rán biāo zhì qǔ xué fǎ) : 根据人体表面一些具有明显特征的部位作为标志，审定腧穴定位的方法。人体自然标志有两种：固定标志，人体表面固定不移，又有明显特征的部位；活动标志，人体进行某些局部活动后出现的隆起、凹陷、孔隙、皱纹。

จื่อห่านเปียวจื่อจู่เซวี่ฝ่า : การหาตำแหน่งจุดโดยใช้จุดสังเกตทางกายวิภาค วิธีการหาตำแหน่งจุดฝังเข็มโดยอาศัยจุดสังเกตลักษณะสำคัญบนร่างกาย จุดสังเกตตามธรรมชาติแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ลักษณะที่ตายตัว คือลักษณะบนร่างกายที่มีลักษณะเฉพาะ และลักษณะที่ยืดหยุ่น คือ รอยโป่ง รอยบุ๋ม ร่องหรือโพรงที่เกิดขึ้นในบางท่าทางของร่างกายโดยเฉพาะ

location of points by natural landmarks : a method to locate acupuncture points according to the places with significant signs on body surface. There are two types of natural landmarks: the fixed sign is fixed on the body surface with significant features, while the flexible sign is bulge, depression, hole or crease, occurring after the patient's certain activity.

宗气 (zōng qì) : 由肺吸入的清气与脾运化的水谷精气，聚于胸中而成。具有助肺司呼吸和助心行血的生理功能。

จงซี่ : ซี่ที่ได้รับเข้ามาทางปอด ซี่สะสมที่หายใจเข้าโดยปอดและซี่ที่ได้จากการย่อยอาหารของม้าม ถูกเก็บรวมไว้ที่ทรวงอก มีหน้าที่ช่วยปอดควบคุมการหายใจ และช่วยหัวใจในการขับเคลื่อนเลือด

ancestral qi : the clear qi inhaled by the lung and the water-grain essence-qi transformed from the spleen are stored in the chest, assisting the physiological functions in respiration of the lung and the blood circulation of the heart.

走罐 (zǒu guān) : 拔罐时把罐体推拉移动至皮肤潮红，将单罐的负压吸力与走罐时的摩擦力结合作用于人体表皮层，以扩大作用面的拔罐疗法。

โจ้วก้วน : การครอบกระปุกแบบไถเคลื่อน วิธีครอบกระปุกแบบหนึ่ง เพื่อขยายพื้นที่การครอบกระปุกให้กว้างขึ้น ด้วยการไถเคลื่อนกระปุกไปรอบบริเวณที่ต้องการ จนผิวหนังเป็นรอยแดงในขณะที่กระปุกยังดูดติดอยู่กับผิวหนัง เป็นการไถแรงดูดจากกระปุกไปเดียวและแรงเสียดทานของผิวหนังขณะเคลื่อนกระปุกร่วมกัน

slide cupping : a cupping method that enlarges the acting area by moving the jar until the flush happens and combining the action of the negative pressure suction of single jar and the friction force produced during moving the jar.

足厥阴肝经 (zú jué yīn gān jīng) : 简称肝经，起于足大趾爪甲后从毛处，向上沿足背至内踝前1寸处，向上沿胫骨内缘，在内踝上 8 寸处交出足太阴脾经之后，上行过膝内侧，沿大腿内侧中线进入阴毛中，绕阴器，至小腹，夹胃两旁，属肝，络胆，向上穿过膈肌，分布于胁肋部。沿喉咙的后边，向上进入鼻咽部，上行连接目系，出于额，上行与督脉会于头顶。其分支从肝分出，穿过膈肌，向上注入肺，经气由此处与手太阴肺经相接。

จู่เจียอินกานจิง : เส้นลมปราณเท้าจู่เจียอินตัน เรียกว่า เส้นลมปราณตับ เริ่มจากบริเวณกลุ่มขนหลังนิ้วหัวแม่เท้า ไปตามกระดูกเท้าของนิ้วหัวแม่เท้า จนถึงตำแหน่ง 1 ชู้นหน้าตาตุ่มใน แล้วขึ้นไปตามด้านในของกระดูกที่เบ้า จนถึงตำแหน่ง 8 ชู้น เหนือตาตุ่มใน จึงสลับไปอยู่หลังต่อเส้นลมปราณเท้าไท่อินม้าม จากนั้นผ่านขึ้นไปด้านในเข้า แนวกลางด้านในของต้นขา วนรอบอวัยวะเพศถึงบริเวณหัวเหน่าแล้วเข้าสู่ท้องน้อย ขึ้นไปถึงวนรอบกระเพาะอาหาร เข้าเชื่อมโยงบับไตและถุงน้ำดี แล้วผ่านกะบังลมไปกระจายตัวอยู่บริเวณชายโครง แล้วผ่านต่อขึ้นไปยังจมูกและคอ ทางด้านหลังช่องคอ ผ่านต่อเชื่อมโยงบับตา ผ่านออกจากตาไปพบปะเส้นลมปราณตุ๋น ที่บริเวณกลางยอดกระดูกหมอมมีเส้นแยกผ่านกะบังลมไปที่ปอดเพื่อเชื่อมโยงบับเส้นลมปราณมือไท่อินปอด

liver meridian of foot jueyin : called the liver meridian for short, begins from clustered hair behind the big toe, goes along with acrotarsium to 1 *cun* anterior to medial malleolus, goes along with the medial of tibia to alternate with spleen meridian of foot taiyin at 8 *cun* superior to the medial malleolus. Passing the medial of the knee, it enters the pubic hair along with the medial middle line of

thigh, goes around external genitals to the lower abdomen, lines both sides of stomach to connect with liver and gallbladder, and then distributes in hypochondria through the diaphragm. It goes upward to the nose and pharynx along with the posterior of the throat to connect with eyes, and then goes out of the eyes to meet with *du mai* on the top of the head. A branch enters the lungs through the diaphragm to connect with lung meridian of hand *taiyin*.

足三阳经 (zú sān yáng jīng) : 足阳明胃经, 足太阳膀胱经、足少阳胆经。分布在腿的外侧和后侧, 属表。它们的循行方向均由头部经过躯干部、下肢外侧抵止于足部, 故称足三阳经。

จุดขานหยางจิง : เส้นลมปราณหยางของเท้า 3 เส้น ประกอบด้วยเส้นลมปราณเท้าหยางหมิงกระเพาะอาหาร เส้นลมปราณเท้าไท่หยางกระเพาะปัสสาวะ และเส้นลมปราณเท้าเฉียวจางถุงน้ำดีทั้ง 3 เส้น กระจายอยู่บริเวณด้านข้างและด้านหลังของขา จัดเป็นเส้นลมปราณภายนอก โดยมีจุดเริ่มต้นที่ศีรษะ ผ่านลงมาตามลำตัวและขาข้างไปถึงเท้า

three yang meridians of foot : includes the stomach meridian of foot *yangming*, urine bladder meridian of foot *taiyang* and the gallbladder meridian of foot *shaoyang*. They distribute on lateral and posterior portion of the legs and belong to exterior meridians. They originate on the head and travel to the foot passing the trunk and lateral portion of the legs.

足三阴经 (zú sān yīn jīng) : 足太阴脾经、足少阴肾经、足厥阴肝经。分布在腿的内侧, 属里。它们的循行方向均由足部经过下肢内侧、腹部抵止于胸部, 故称足三阴经。

จุดขานอินจิง : เส้นลมปราณอินของเท้า 3 เส้น ประกอบด้วยเส้นลมปราณเท้าไท่อินม้าม เส้นลมปราณเท้าเฉียวอินไต และเส้นลมปราณเท้าจueyinอินตับ ทั้ง 3 เส้นกระจายอยู่บริเวณด้านในของขา จัดเป็นเส้นลมปราณภายใน โดยมีจุดเริ่มต้นจากเท้า ผ่านขึ้นไปตามขาข้างใน เข้าสู่ช่องท้องไปยังช่องอก

three yin meridians of foot : include the spleen meridian of foot *taiyin*, kidney meridian of foot *shaoyin* and the liver meridian of foot *jueyin*. They distribute on the medial aspect of the leg, belong to interior meridians. They originate from the foot to the chest through the medial aspect of the leg and abdomen.

足少阳胆经 (zú shào yáng dǎn jīng) : 简称胆经, 起于眼外角, 向上达额角部, 下行至耳后, 由颈侧, 经肩, 进入锁骨上窝。直行至腋

下, 沿胸腹侧面, 在髋关节与眼外角支脉会合, 然后沿下肢外侧中线下行。经外踝前, 沿足背到足第四趾外侧端 (窍阴穴) : 。有三分支; 一支从耳穿过耳中, 经耳前到眼角外; 一支从外眼角分出, 下走大迎穴, 与手少阳三焦经会合于目眶下, 下经颊车和颈部进入锁骨上窝, 继续下行胸中, 穿过膈肌, 络肝属胆, 沿肋肋到耻骨上缘阴毛边际, 横入髋关节; 一支从足背分出, 沿第 1~2 跖骨间到大拇指甲后, 交与足厥阴肝经。

จุดเส้นหยางต่านจิง : เส้นลมปราณเท้าเส้นหยางถุงน้ำดี เรียกอย่างย่อว่า เส้นลมปราณถุงน้ำดี เริ่มจากหางตา ผ่านขึ้นไปตรงบริเวณมุมหน้าผาก แล้ววกลงมาผ่านบริเวณหลังใบหู และผ่านต่อลงมาที่แอ่งเหนือกระดูกไหปลาร้า ผ่านคอและไหล่ ผ่านต่อมาที่รักแร้ และผ่านลงมาตามด้านข้างของทรวงอก และท้อง ไปบรรจบกับเส้นแยกที่มาจากหางตาที่สะโพก จากนั้นจึงผ่านลงมาตามแนวกึ่งกลางด้านข้างของขา ผ่านข้อเท้า ด้านนอก ไปสิ้นสุดที่จุดเฉียวอิน (GB 44) เส้นลมปราณเส้นนี้ มี 3 เส้นแยก คือ (1) ทะลุผ่านหู มายังหางตา (2) เส้นแยกจากหางตา ผ่านลงมาที่จุดต้าอิง (ST 5) แล้ววกกลับไปพบปะเส้นลมปราณเมื่อเส้นหยางซานเจียวที่ใต้เบ้าตา แล้ววกลงมาผ่านจุดเจี๋ยเซอ (ST 6) ผ่านต่อลงมาที่คอถึงแอ่งเหนือกระดูกไหปลาร้า เข้าไปภายในทรวงอก ผ่านกะบังลมไปเชื่อมโยงกับตับและถุงน้ำดี จากนั้นผ่านลงมาตามชายโครง แล้ววกลงมาที่ขอบบนของกระดูกหัวเหน่า แล้วผ่านขวางไปยังสะโพก (3) เส้นแยกจากหลังเท้า ผ่านมาระหว่างกระดูกหลังเท้าที่ 1-2 มายังเส้นนิ้วหัวแม่เท้า เข้าเชื่อมโยงกับเส้นลมปราณเท้าจueyinอินตับ

gallbladder meridian of foot shaoyang : called gallbladder meridian for short, begins from the outer canthus, goes upward to the frontal eminence and downward to posterior ear, and then enters the upper clavicle fossa through neck and shoulder. It goes straightly to the axilla and downwards along with lateral of chest and abdomen to meet with outer canthus branch at hip, and then goes downward along with the exterior middle line of lower limbs and reaches *qiào yīn* (GB 44) through outer ankle. There are three branches: (1) reaches the outer canthus through the ear; (2) comes out from the outer canthus to meet with *sanjiao* meridian of hand *shaoyang* below the orbit through *dà yīng* (ST 5), enters upper clavicle fossa through *jiá chē* (ST 6) and neck, continues going downward to the chest and passes the diaphragm to connect with liver and gallbladders. It reaches the pubic hair line on the

superior margin of pubic bone along with hypochondria and then enters hip transversely; (3) comes out from the dorsi of foot and reaches the posterior of big toe nail between the 1st and 2nd metatarsus to connect with liver meridian of foot jueyin.

足少阴肾经 (zú shào yīn shèn jīng) : 简称肾经, 起于足小趾下面, 斜行于足心, 出行于舟骨粗隆之下, 沿内踝后缘, 分出进入足跟, 向上沿小腿内侧后缘, 至腓内侧, 上股内侧后缘入脊内, 穿过脊柱, 属肾, 络膀胱。本经脉直行于腹腔内, 从肾上行, 穿过肝和膈肌, 进入肺, 沿喉咙, 到舌根两旁。一分支从肺中分出, 络心, 注于胸中, 交于手厥阴心包经。

จุดเส้นเอ็นจิง : เส้นลมปราณเท้าเส้นไต เรียกอย่างย่อว่า เส้นลมปราณไต เริ่มจากจุดใต้ฝ่าเท้า ผ่านเฉียงตามอุ้งเท้าขึ้นมาที่ปุ่มกระดูกเท้า navicular ผ่านไปวนรอบตามด้านในเข้าเส้นเท้าแล้ววกขึ้นไปตามขอบหลังของด้านในของขาถึงมุมด้านในข้อพับเข่า จากนั้นผ่านขึ้นไปทีกระดูกสันหลังเชื่อมโยงกับไตและกระเพาะปัสสาวะ เส้นลมปราณหลักในช่องท้องออกจากไต ผ่านทะลุตับและกะบังลมไปที่ปอด แล้วผ่านต่อขึ้นตามช่องคอไปที่โคนลิ้น ที่ปอดมีเส้นแยกไปเชื่อมโยงกับเส้นลมปราณจueyinเอ็นเอี้ยวหัวหัวใจ

kidney meridian of foot shaoyin : called the kidney meridian for short, begins from the bottom of the foot, travels along with the soles obliquely, comes out from tuberosity of navicular bone, enters the heel along with the medial malleolus, reaches the medial of popliteal space along with the medial posterior of the lower leg, and then passes the spine to connect with the kidney and urine bladder. The stem travels straightly in the abdomen, goes upward from the kidney to enter the lung through the liver and diaphragm, and then reaches the root of tongue along with the throat. A branch comes out of the lung to the chest to connect with the pericardium meridian of hand jueyin.

足太阳膀胱经 (zú tài yáng páng guāng jīng) : 简称膀胱经, 起于目内眦, 上达额部, 左右交会于头顶部。其分支从头顶部分出, 到耳上角部。直行本脉从头顶部分别向后行至枕骨处, 进入颅腔, 络脑, 回出分别下行到项部, 下行交会于大椎穴, 再分左右沿肩胛内侧, 脊柱两旁, 到达腰部, 进入脊柱两旁的肌肉, 深入体腔, 络肾, 属膀胱。本经脉一分支从腰部分出, 沿脊柱两旁下行, 穿过臀部, 从大腿后侧外缘下行至腘窝中。另一分支从项分出下行,

经肩胛内侧, 从分穴挟脊下行至髀枢, 经大腿后侧至腘窝中与前一支脉会合, 然后下行穿过腓肠肌出走于足外踝后, 沿足背外侧缘至小趾外侧端, 交于足少阴肾经。

จุดให้หยางผางกวงจิง : เส้นลมปราณเท้าให้หยางกระเพาะปัสสาวะ เรียกอย่างย่อว่า เส้นลมปราณกระเพาะปัสสาวะ เริ่มต้นจากหัวตาขึ้นมาผ่านหน้าผากไปยังจุดยอดกระหม่อม ตรงจุดนี้จะมีเส้นแยกออกมาด้านข้างถึงบริเวณหลังหู เส้นหลักตรงยอดกระหม่อม ผ่านต่อไปถึงท้ายทอย แล้วผ่านเข้าไปในกะโหลกศีรษะเชื่อมโยงกับสมอง ทั้งเส้นแยกและเส้นหลัก ผ่านต่อลงมาบรรจบกันที่จุดต่ำสุด (GV 14) และแยกออกเป็นเส้นด้านซ้ายและขวา ผ่านลงมาตามแนวกล้ามเนื้อข้างกระดูกสันหลังทั้ง 2 ด้าน ระหว่างกระดูกสันหลังและขอบในของกระดูกสะบักลงมาถึงเอว แล้วผ่านเข้าไปในลำตัวไปเชื่อมโยงกับไตและกระเพาะปัสสาวะ ตรงบริเวณเอวมีเส้นแยกผ่านลงไปตามแนวข้างต่อกระดูกสันหลัง ไปที่แก้มก้น ผ่านต่อไปตามด้านข้างของหลังต้นขาถึงข้อพับเข่า เส้นแยกอีกเส้นหนึ่งจากบริเวณคอ ผ่านลงมาจากจุดฟูเฟิน (BL 41) ตามแนวขนานกับขอบกระดูกสะบักด้านใน ไปยังบริเวณหัวกระดูกต้นขาและผ่านต่อลงไปบรรจบกับเส้นแยกเดิมที่ข้อพับเข่า จากนั้นผ่านต่อลงมากางน่องไปที่ตาตุ่มด้านนอก ผ่านต่อไปตามด้านข้างของหลังเท้า ไปสิ้นสุดที่ด้านนอกของนิ้วก้อยเท้า เข้าเชื่อมต่อกับเส้นลมปราณเท้าเส้นไต

urine bladder meridian of foot taiyang : called urine bladder meridian for short, begins from inner canthus, goes upward to forehead and intersects on the vertex. The branch comes out from the vertex to auricular cornua superius. The stem travels to occiput from the vertex, enters cranial cavity to connect with brain. The branch and stem travel downward to communicate at dà zhuī (GV 14), and then divides into left and right to reaches lower back along with medial aspect of scapulas and spine, enters the muscles on both sides of spine, goes deeply into the body cavity to connect with kidney and urine bladder. One branch diverges from the lower back, travels downward lateral to the spine, and reaches popliteal space passing buttocks and along with posterior lateral aspect of thigh. Another branch diverges from the neck to travel downward from fū fēn (BL 41) to trochanteric region passing the medial aspect of scapula, reaches the popliteal space to meet with another branch, and then goes downward to the outer ankle through musculi gastro-

cnemius, reaches the lateral aspect of the small toe along with the lateral aspect of dorsi of foot to connect with kidney meridian of foot *shaoyin*.

足太阴脾经 (zú tài yīn pí jīng) : 简称脾经, 起于足大趾内侧端隐白穴, 沿内侧赤白肉际上行, 过内踝的前缘, 沿小腿内侧正中线上行, 在内踝上 8 寸处, 交出足厥阴肝经之前, 上行沿大腿内侧前缘, 进入腹部, 属脾, 络胃。向上穿过膈肌, 沿食道两旁, 连舌本, 散舌下。其分支从胃别出, 上行通过膈肌, 注入心中, 经气于此与手少阴心经相接。

จุดอินผิวจิ : เส้นลมปราณเท้าอินผิวม้า เรียกว่าเส้นลมปราณม้า เริ่มจากจุดอินไป (SP 1) ตรงด้านในของนิ้วหัวแม่เท้า ผ่านไปตามแนวที่สีผิวตัดกันของขอบเท้าด้านใน ผ่านหน้าต่อตาตุ่มใน ขึ้นไปตามด้านในของปลายขาจนถึงบริเวณ 8 ชู้นเหนือต่อยอดตาตุ่มในจึงสลับมาเรียงอยู่หน้าต่อเส้นลมปราณเท้าจueyinอินดับ จากนั้นผ่านขึ้นไปตามขอบหน้าด้านในของต้นขา มาที่ขาหนีบ เข้าช่องท้องไปเชื่อมโยงกับม้าและกระเพาะอาหาร ผ่านกะบังลมขึ้นมาตามหลอดอาหาร ไปเชื่อมโยงกับลิ้นและกระจายอยู่ใต้ลิ้นที่กระเพาะอาหารมีเส้นแยกผ่านกะบังลมขึ้นไปทั่วใจเพื่อเชื่อมต่อกับเส้นลมปราณมือเส้าอินหัวใจ

spleen meridian of foot taiyin : called spleen meridian for short, begins from *yīn bái* (SP 1) medial aspect of the big toe, goes upward along with the medial red-white part of foot, passes the anterior of the inner ankle, goes upward along with the medial portion of lower leg, goes in front of liver meridian of foot *jueyin* at 8 *cun* superior to the tip of inner ankle, and then goes upward along with medial anterior portion of thigh to the abdomen to connect with spleen and stomach. It passes the diaphragm and goes upward along with the esophagus to connect with tongue and distribute under the tongue. A branch diverges from the stomach, goes upward through the diaphragm to the heart to connect with heart meridian of hand *shaoyin*.

足阳明胃经 (zú yáng míng wèi jīng) : 简称胃经, 起于鼻翼两旁迎香穴, 夹鼻上行, 至鼻根部, 与足太阳膀胱经相交于目内眦, 向下沿鼻柱外侧, 入上齿中, 还出, 环绕嘴唇, 在额唇沟承浆穴处左右相交, 退回沿下颌骨后下缘经下颌角上行过耳前, 沿发际, 到额前神庭穴。其下行支脉沿喉咙向下后行, 左右交会并与督脉在大椎穴处相会, 折向前行, 入缺盆, 深入胸腔, 下行穿过膈肌, 属胃, 络脾。其直行主

干从缺盆出体表, 沿乳中线下行, 夹脐两旁旁开 2 寸, 下行至腹股沟处的气街穴, 沿大腿前侧, 至膝腓, 沿下肢胫骨前缘下行至足背, 入足第二趾外侧端厉兑穴。另一分支从足背上冲阳穴分出, 前行入足大趾内侧端, 经气于隐白穴与足太阴脾经相接。

จุดหยางผิวยี่จิ : เส้นลมปราณเท้าหยางผิวกะเพาะ

อาหาร เรียกว่าเส้นลมปราณกระเพาะอาหาร เริ่มจากจุดอิงเซียง (LI 20) ขึ้นไปตามขอบจมูกพบกับเส้นลมปราณเท้าไท่หยาง กระเพาะปัสสาวะที่หัวตา แล้ววกกลับลงมาตามสันจมูก เข้าไปที่ฟันบน แล้วผ่านออกมาวนรอบปาก เส้นลมปราณด้านซ้ายและขวาตัดผ่านกันที่จุดเฉิงเฉิง (CV 24) จากนั้นอ้อมไปตามขอบล่างของขากรรไกรล่าง ถึงมุมขากรรไกรล่าง ผ่านต่อไปที่หน้าหู ผ่านขึ้นตามแนวไรมมไปยัง จุดเส้นถึง (GV 24) ตรงกึ่งกลางขากรรไกรล่าง มีเส้นแยกผ่านลมที่ลำคอ อ้อมไปด้านหลังตัดกับเส้นลมปราณกระเพาะอาหารด้านตรงข้ามและพบกับเส้นลมปราณตุ ที่จุดต้าจู๋ (GV 14) แล้ววกมาด้านหน้าจุดเซวี่ผิน (ST 12) ผ่านเข้าไปในลำตัว ผ่านกะบังลม ไปเชื่อมโยงกับม้าและกระเพาะอาหาร ส่วนเส้นลมปราณภายนอกจุดเซวี่ผิน (ST12) ผ่านลงมาที่หน้าอกตามแนวเส้นหัวนม (เส้นสมมติ 4 ชู้นขนานเส้นกึ่งกลางลำตัว) ผ่านหัวนม แล้วเฉียงเข้าไปในผ่านไปตามหน้าท้องในแนวเส้น 2 ชู้นขนานเส้นกึ่งกลางลำตัว จนถึงขาหนีบที่จุดซี้เจีย (ตรงซีกขวาหนีบ) ผ่านลงไปตามต้นขาด้านหน้า ผ่านหน้าแข้ง ถึงหลังเท้า ผ่านต่อไปสิ้นสุดที่จุดลี่ตู่ย (ST 45) ตรงมุมฐานเล็บด้านก้อยของนิ้วเท้าที่สอง (นิ้วชี้) เส้นแยกอีกเส้นออกจากหลังเท้าตรงจุดชงหยาง (ST 42) ผ่านไปตามด้านในของนิ้วหัวแม่เท้าส่งต่อไปเส้นลมปราณม้าที่จุดอินไป (SP1)

stomach meridian of foot yangming : called the stomach meridian for short, begins from *yīng xiāng* (LI 20) and goes upward along with the nose to the radix nasi to meet with urine bladder meridian of foot *taiyang* at inner canthus. It goes downward along with bridge of the nose to the upper teeth, and then comes out to go around the lips and crosses left-right at *chéng jiāng* (CV 24). It then goes back and goes upwards along with the lower posterior of the lower jaw and angle of jaw to the front the ear, and

then travels to *shén tíng* (GV 24) along with the hair line. The downward branch goes downward and posteriorly along with the pharyngeal, crosses left-right to connect with *du mai* at *dà zhuī* (GV 14), goes forward to *quē pén* (ST 12) to the body cavity deeply, and then passes the diaphragm to connect with spleen and stomach. The straight stem goes to the surface through *quē pén* (ST 12), goes downward along with middle line between the breasts, continues to go downward along with lines 2 *cun* lateral to the navel to *qì jiē xuè* in groin, goes to the knee along with anterior of thigh, goes downward to the dorsi of foot along with anterior of tibia, and then reaches *lì duì* (ST 45), exterior of the second toe. Another branch comes out from *chōng yáng* (ST 42) and goes forward to the medial side of the big toe. The meridian *qì* connects with spleen meridian at *yīn bái* (SP 1).

佐金平木法 (zuǒ jīn píng mù fǎ) : 清肃肺气以抑制肝火亢盛的治疗方法，适用于肝火犯肺证。

จั่วจินผิงมุ่ฝ่า : การเสริมธาตุทองเพื่อสยบธาตุไม้ วิธีการหนึ่งในการรักษาไฟตับรุกรานปอด ด้วยการปรับชีของปอดให้เคลื่อนลง (ปอดจัดเป็นธาตุทอง) เพื่อควบคุมไฟของตับที่มากเกินไป (ตับจัดเป็นธาตุไม้)

supporting metal to suppress wood : a therapeutic method to treat liver fire invading the lung by descending lung (pertaining to metal) *qì* to restrain the hyperfunction of liver (pertaining to wood) fire.

佐药 (zuǒ yào) : 包括佐助药、佐制药、反佐药。方剂中协助君、臣药以治疗兼证与次要症状，或制约君、臣药的毒性与烈性，或用作反佐的药物的统称。

จั่วเย่า : ตัวยาช่วย เป็นชื่อรวมของตัวยาที่ช่วยเสริมฤทธิ์ของตัวยาหลักและตัวยาเสริม เพื่อรักษาอาการรองและอาการอื่น หรือเป็นตัวยาที่ใช้ลดพิษและความคุมฤทธิ์ของตัวยาหลักและตัวยาเสริม หรือเป็นตัวยาที่ใช้ในกรณีที่ออกฤทธิ์ตรงข้ามกับตัวยาหลัก

assistant medicinal : including supplementary medicinal, supplementary but inhibitory medicinal, and counteracting assistant medicinal. It is a general term for the ingredients in a formula that assist sovereign and minister medicinal to treat the combined syndrome and relieve secondary symptoms, temper the action of the sovereign and minister ingredient when the latter are too potent and with toxicity, or with a therapeutic effect complementary to but a property opposite to the sovereign and minister ingredients.

左右配穴法 (zuǒ yòu pèi xué fǎ) : 针灸治疗时，同时选取肢体左右两侧腧穴配合应用的方法。

จั่วโยวเพีย่เซวี่ยฝ่า : การจับคู่จุดแบบซ้ายและขวา วิธีการจับคู่จุดฝังเข็มแบบหนึ่ง โดยการเลือกใช้จุดฝังเข็มทั้งด้านซ้ายและขวาร่วมกันในการรักษา

left-right point combination : the point combination that selects acupoints from both left and right sides simultaneously.